



Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kaartencollecties: Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden

Damen, J.C.M.

Citation

Damen, J. C. M. (2023). Kaartencollecties: Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden. *Caert-Thresoor: Tijdschrift Voor De Historische Kartografie In Nederland*, 2023(3), 34-35. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3640653>

Version: Publisher's Version

License: [Licensed under Article 25fa Copyright Act/Law \(Amendment Taverne\)](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3640653>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

AFRIKA-STUDIECENTRUM, UNIVERSITEIT LEIDEN

• JOS DAMEN •

Deze rubriek beschrijft kaartenverzamelingen in Nederland respectievelijk kaartenverzamelingen met veel Nederlands materiaal.

Tips: Reinout Klaarenbeek
E-mail: r.klaarenbeek@vu.nl



1 Pieter de la Courtgebouw in Leiden, de huidige standplaats van het Afrika-Studiecentrum. Foto: Tubantia (Wikimedia).

ADRES EN CONTACTGEGEVENS

BIBLIOTHEEK VAN HET AFRIKA-STUDIECENTRUM
Bezoekadres: Wassenaarseweg 52, 2333 AK Leiden (tot halverwege 2024)
Postadres: Postbus 9555, 2300 RB Leiden
Telefoonnummer: +31 (0)71 5273354
E-mailadres: asclibrary@ascleiden.nl
Website: www.ascleiden.nl

Toegankelijkheid

De bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum is momenteel ondergebracht in het Pieter de la Courtgebouw in Leiden. Toegang tot de bibliotheek is gratis. Voor een lenerspas is legitimatie vereist. De bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum is op werkdagen geopend van 9.00 tot 17.00. Halverwege 2024 verhuist het Afrika-Studiecentrum en zijn bibliotheek naar Cluster-Zuid aan de Witte Singel in Leiden, waar het samen met de *Middle Eastern Library* buurman wordt van de Leidse Universiteitsbibliotheek. Op dit moment zijn ca. 250 kaarten te vinden via de catalogus van de Universiteit Leiden, en meer dan 500 in een PDF-bestand (links naar beiden zijn te vinden op de webpagina www.ascleiden.nl/content/maps). In de toekomst zal de collectie eenduidig voor het publiek toegankelijk worden gemaakt.

Omvang en profiel

In 1947 werd het Afrika-Instituut opgericht door een aantal invloedrijke Nederlanders: de Rotterdamse zakenman K.P. van der Mandele, de jurist F.M. baron van Asbeck en P.J. Idenburg, secretaris van de Rijksuniversiteit Leiden. Zij zagen na het "verlies" van Indonesië de Afrikaanse landen als interessante nieuwe handelspartners, maar beseften dat de kennis van Afrika in Nederland onvoldoende was. Het Afrika-Instituut diende die kennis met een goede bibliotheek en publicaties op een hoger niveau te brengen. In 1958 splitste de "handelstak" van het Afrika-Instituut zich af, verhuisde naar Rotterdam en werd het latere NABC (Netherlands-African Business Council). De onderzoeksafdeling bleef met de bibliotheek in Leiden en werd een aparte Stichting Afrika-Studiecentrum (ASCL). In 2016

werd het Afrika-Studiecentrum een Interfacultair Instituut van de Universiteit Leiden, met behoud van de eigen bibliotheek. De bibliotheek van het ASCL biedt toegang tot een grote diversiteit aan informatie over Afrika. Naast meer dan honderdduizend boeken heeft de bibliotheek vijftienghonderd films uit en over Afrika. Verder verzamelt het ASCL wetenschappelijke Afrika-tijdschriften, zowel in digitale als in papieren vorm. In de uitgebreide online-collectie van het Afrika-Studiecentrum zitten zowel kranten als artikelen en foto's. Ook bezit de bibliotheek een tiental archieven van Afrika-onderzoekers. Via onder meer webdossiers geeft de bibliotheek overzichten van speciale thema's en onderwerpen. De collectie kaarten bestaat thans uit zo'n zeshonderd kaarten en vijftig atlassen. Het zijn vrijwel allemaal moderne kaarten en atlassen van Afrika. Door zijn specifieke geografische invalshoek heeft de kaartencollectie tal van in Nederland unieke kaarten, waaronder stadsplattegronden van Afrikaanse steden (de plattegrond van Bobo Diaoulaso in Burkina Faso is naar 't schijnt wereldwijd zelfs in geen enkele andere bibliotheek beschikbaar!) en grootschalige topografische- en thematische kaarten. Onder de thematische kaarten bevinden zich bijvoorbeeld gedetailleerde bodemkaarten, kaarten die het Nigeriaanse rechtbankstelsel weergeven en kaarten van bevrijdingsbewegingen. Een deel van de kaarten komt uit nalatenschappen en giften, en een ander deel was ondersteunend aan veldreizen van de onderzoekers van het ASCL. Bij het veldwerk werden door de onderzoekers zelf ook kaarten vervaardigd, waaronder kaarten op antropologisch of linguïstisch gebied.

Hier volgen twee voorbeelden ter illustratie. Als eerste een kleine kaart van Eritrea (70 bij 50 cm), *Eritrea Physical Features Map*, die rond 1970 is uitgegeven door het Eritrean Liberation Front in Beiroet (Libanon), op het hoogtepunt van de oorlog tussen Ethiopië en Eritrea. In de linkerbenedenhoek staat groot de naam van het Eritrean Liberation Front, die ook duizenden keren in lichtblauwe kleur over de gehele kaart is gedrukt. Het land Eritrea staat hier als politieke wens weergegeven, en het bijzondere is dat de uiteindelijk overeengekomen grens praktisch gelijk is aan wat hier staat afgebeeld. De gebruikssporen doen vermoeden dat de kaart tijdens de strijd is gebruikt. De tweede is een unieke manuscriptkaart van Belgisch Congo getekend en ingekleurd door het Nederlandse talenwonder Jan Knappert uit 1950. De kaart die getiteld is *Volkenkundige kaart Belgisch Congo en Ruanda Urundi* toont de ligging van verschillende stammen of taalgebieden in de huidige Democratische Republiek Congo. Zijn intrigerende achtergrond is beschreven door Inge van Hulle in het recent (2022) verschenen *Maps that Made History. 1000 years of world history in 100 old maps*. Een kaartcollectie is een weerspiegeling van zijn tijd. Daarom kan een deel van de kaartcollectie van het ASCL zonder aarzeling een koloniale collectie genoemd worden, met veel kaarten die zijn gedrukt in Londen (War Office) en Parijs (Ministère de la France Outre-Mer). Uit de periode na 1960 komt een meer divers beeld naar voren. Dan zien we ook in Afrika gedrukte kaarten zoals uit Lusaka (Ministry of Land and Mines), Addis Abeba, Nairobi, Tananarive, Lagos, Rabat, Entebbe en Khartoem.

Website & Wikimedia Commons

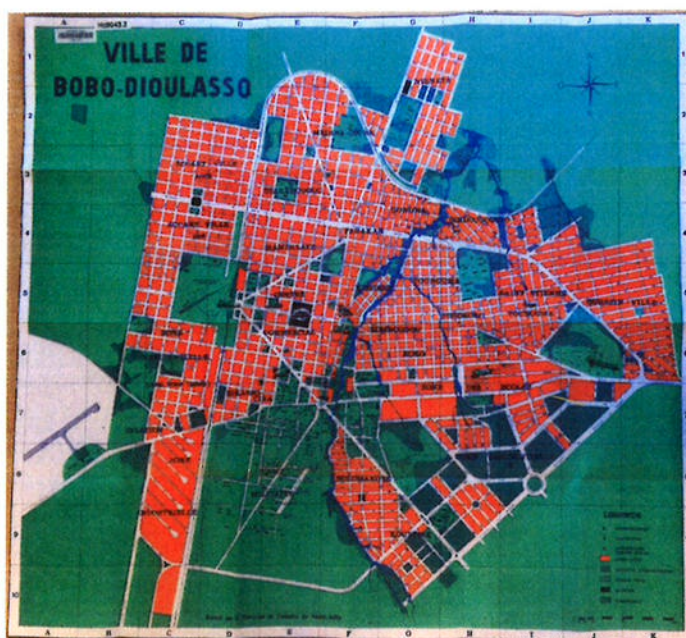
De website van het Afrika-Studiecentrum biedt toegang tot de beschrijvingen van de kaarten in de catalogus van de Universiteit Leiden en tot een PDF-bestand. Verder is hier een link te vinden naar een handvol kaarten uit de eigen collectie die het ASCL via Wikimedia Commons open onder een vrije licentie kan aanbieden: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_from_the_African_Studies_Centre_\(Leiden\)](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_from_the_African_Studies_Centre_(Leiden))



2



3



4

2 Eritrea. *A physical feature map*, ca. 1970 (Coll. ASC Leiden, Hc7893).

3 *Volkenkundige kaart Belgisch Congo en Ruanda Urundi*, door Jan Knappert, ca. 1950 (Coll. ASC Leiden AFRIKA L E 3).

4 *Ville de Bobo-Dioulasso*, dressé par la Direction du cadastre de Haute-Volta, ca. 1950 (Collectie ASC Leiden, AFRIKA Hc 9043:2).